

Asia: VN/9218/2024

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO – HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI PELASTUSLAIN MUUTTAMISESTA

Safetum pitää väestönsuojia koskevia pelastuslain muutosehdotuksia erittäin kannatettavina. Esitetyt muutokset selkiyttävät väestönsuojien kunnossapitoon, toimintakuntoon ja käyttöönottoon liittyviä velvoitteita sekä vahvistavat varautumisen tasoa. Safetumin tekemän väestönsuojien tilaa koskevan tutkimuksen mukaan nykytilanteessa merkittävä osa väestönsuojista ei ole tosiasiallisesti käyttöönotettavissa. Tutkimuksen mukaan 38 prosenttia väestönsuojista ei ole läpikäynyt säädösten edellyttämää laajaa 10 vuoden tarkastusta, 26 prosentissa väestönsuojista on jokin tekninen vika, joka estää suojan käyttöönoton ja 75 prosentissa vuosihuolto on tekemättä. Tulokset osoittavat, että lainsäädännön täsmentäminen on perusteltua.

Safetumin näkemyksen mukaan väestönsuojia koskevan sääntelyn painopisteen tulee olla väestönsuojien todellisen käyttövalmiuden varmistamisessa. Väestönsuojan toimintakunto ei ole ominaisuus vaan kyvykkyys, joka muodostuu teknisestä ja vuosittain varmistetusta toimintakunnosta, vastuuhenkilöiden tosiasiallisesta osaamisesta ja väestönsuojien operatiivisesta käyttövalmiudesta.

76 § Väestönsuojan toimintakunto ja käyttöönottovalmius

Pidämme erittäin myönteisenä, että ehdotettu säännös painottaa väestönsuojan toimintakuntoa kokonaisuutena eikä ainoastaan yksittäisten laitteiden tai varusteiden teknistä kuntoa.

Nykytilanteessa väestönsuojien ylläpitoon liittyvien velvoitteiden toteutuminen vaihtelee merkittävästi. Käytännössä tarkastusten, vuosihuoltojen, käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmien tai käyttöönottoharjoitusten toteuttamista ei systemaattisesti tosiasiallisesti edellytetä. Tämän vuoksi lakimuutoksen painotus väestönsuojan todelliseen käyttöönottovalmiuteen on perusteltu ja tarpeellinen.

Safetum pitää tärkeänä, että toimintakunto ymmärrettäisiin jatkuvasti ylläpidettävänä kokonaisuutena, ei määräajoin todennettavana tilana. Käyttövalmiutta on ylläpidettävä aktiivisesti säännöllisillä vuosihuolloilla. Muutoin käyttöönottovalmius voi kadota pitkän, jopa kymmenen vuoden tarkastusvälin aikana, jolloin väestönsuoja ei ole tosiasiallisesti otettavissa käyttöön säädettyssä määräajassa.

76 a § Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma

Pidämme käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman säätämistä nimenomaiseksi lakisääteiseksi velvollisuudeksi erittäin tarpeellisenä uudistuksena. Pitäisimme toivottavana, että vähintään alemman asteisessa säännöksessä painotetaan lisäksi suunnitelmien kohdekohtaisuutta.

Safetumin tutkimuksen mukaan jopa 69 prosentilta väestönsuojista puuttuu käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma kokonaan, minkä lisäksi moni suunnitelmista on laadultaan yleisluontoisia eivätkä ne ota lainkaan huomioon kohdekohtaisia erityispiirteitä. Lisäksi monissa kohteissa väestönsuojan käyttöönottoa ei ole koskaan harjoitettu eikä käyttöönotosta vastaavaa henkilöä ole nimetty. Nämä seikat heikentävät merkittävästi väestönsuojien todellista käyttövalmiutta.

Haluamme korostaa, että pelkkä kirjallinen suunnitelma ei yksin riitä varmistamaan väestönsuojan käyttöönottoa 72 tunnin määräajassa. Kohdekohtaisen käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman tulisi muodostaa jatkuva ylläpitoprosessi, johon sisältyvät suunnitelmien säännöllinen päivittäminen vuosittaisen toimintakunnon varmistamisen yhteydessä, vastuuhenkilöiden nimeäminen, perehdyttäminen sekä käyttöönoton harjoittelu. Näin voidaan varmistaa, että suunnitelma on myös käytännössä toimeenpantavissa jos väestönsuoja joudutaan ottamaan käyttöön.

76 b § Väestönsuojan toimintakunnon tarkastaminen

Pidämme erittäin tervetulleena uudistuksena sitä, että väestönsuojan toimintakunnon tarkastusvelvollisuus nostetaan lain tasolle. Kuitenkaan pelkkä tarkastuksen suorittaminen ei yksin varmista väestönsuojan toimintakuntoa, mikäli havaittuja puutteita ei seurata vuositasolla ja puutteita korjata.

Pidämme tärkeänä, että jatkovalmistelussa tai alemman asteisessa sääntelyssä täsmennetään 76 §:n mukaisen väestönsuojan varusteiden ja laitteiden toimintakunnon ylläpitämisen ja 76 b §:n

mukaisen toimintakunnon tarkastamisen välinen suhde. Yksilöidyt havainnot, puutteet ja korjaustoimenpiteet on toteutettava vuosittain vuosihuollon yhteydessä ja sen tulisi ohjata konkreettisiin korjaustoimenpiteisiin. Pelkkä tarkastustodistus kymmenen vuoden välein ei vielä vahvista lakimuutoksen tavoitetta parantaa väestönsuojien todellista käyttövalmiutta. Safetumin näkemyksen mukaan sääntelyn tulisi varmistaa selkeä vuosittainen menettely havaittujen puutteiden korjaamiselle sekä korjausten toteutumisen todentamiselle.

Safetum korostaa, että lakimuutosten onnistumista tulee arvioida niiden käytännön vaikutusten perusteella. Sääntelyn tulee ohjata kiinteistöjä muuttamaan toimintatapojaan siten, että väestönsuojien käyttövalmius aidosti kohenee. Riskinä on, että velvoitteiden täyttäminen muodostuu ensisijaisesti muodolliseksi dokumentoinniksi ilman, että väestönsuojien todellinen käyttövalmius paranee. Tämän vuoksi sääntelyn ja sen toimeenpanon tulisi kannustaa jatkuvaan ylläpitoon, harjoitteluun, vastuuhenkilöiden osaamisen ylläpitämiseen sekä kohdekohtaiseen varautumiseen.

Kajava Teemu

Safetum Oy - Teemu Kajava, Toimitusjohtaja, Safetum Oy